

Radu Carp în dialog cu Marianna Prîsiajniuk

RĂZBOI ÎN EUROPA

Ucraina, România și Republica Moldova
în fața agresiunii ruse

CAUZELE ȘI CONSECINȚELE PRĂBUȘIRII URSS PENTRU NAȚIUNEA UCRAINEANĂ ȘI PENTRU ȚĂRILE DIN VECINĂTATE, REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA

Radu Carp: *În momentul destrămării Uniunii Sovietice au apărut noi state: Ucraina, Republica Moldova, țările baltice. Totuși, de ce țările baltice au reușit să adere la NATO și la UE, având minorități ruse foarte puternice, în vreme ce Ucraina și Republica Moldova au rămas în urma lor? Oare se datorează aceasta faptului că mișcarea pentru independență, în special în Ucraina, nu era atât de clară și pronunțată? Crezi că Rusia a avut un interes special în aceste două țări?*

Marianna Prisiajniuk: Mă întorc la Zelenski – este primul om politic din perioada Ucrainei independente ales președinte conform voinței majorității masive a cetățenilor, cu sprijinul a 73% din ucraineni. Ucraina a traversat vremuri în care corupția a jucat un rol important. Deși, desigur, problemele instituționale nu au dispărut odată cu elita nouă. După război, ne vom confrunța cu o perioadă

grea, atât pentru Ucraina, cât și pentru regiune. Consider că niciunul dintre foștii lideri ai Ucrainei nu a reprezentat interesele oamenilor ca acum, deoarece au existat condiții în care Rusia putea să influențeze politica noastră în profunzime. Aceste restricții asupra vieții noastre au putut fi eliminate doar printr-un eveniment precum Maidan în 2014.

Prăbușirea Uniunii Sovietice a declanșat în Ucraina un haos total. Totuși, în haosul creat atunci s-a cristalizat și o mișcare proucraineană în anii ulteriori dobândirii independenței. Această mișcare a făcut mult pentru identitatea ucraineană și pentru generația nouă, care ține minte ce s-a întâmplat, apreciază și se inspiră din trecut.

De-a lungul existenței URSS, în Ucraina a existat o singură dorință, abia în 1989 a început să apară la Kiev o mișcare care a împins Ucraina către independență: Mișcarea Populară a Ucrainei, condusă de Veaceslav Ciornovil.

Emmanuel Macron, președintele Franței, îmbrățișându-l pe Vladimir Putin, președintele Rusiei, în timpul ultimei întâlniri în format Normandia.

La acel moment, Rusia deja invadase estul Ucrainei și ocupase Crimeea.

Volodimir Zelenski, președintele Ucrainei, răspunzând întrebărilor jurnaliștilor în fața hotelului unde a stat în timpul vizitei la Paris, la ultima întâlnire în formatul Normandia, în 2019. Era primul an de mandat al lui Zelenski, când a declarat că a vrut să-l privească pe Putin în ochi. O mare parte a populației ucrainene l-a criticat pentru poziția sa. La momentul respectiv, țările reunite la negocieri – Ucraina, Federația Rusă, Germania și Franța – conveniseră asupra dezangajării forțelor în unele părți ale liniei frontului din estul Ucrainei. După cum a arătat istoria, discuțiile nu au dus nicăieri.

Veaceslav Ciornovil a murit pe 25 martie 1999 într-un accident de mașină pe o autostradă în apropiere de Borîspil. Mașina condusă de el s-a izbit de un KAMAZ, vehicul care întorcea chiar în mijlocul autostrăzii. Ciornovil a murit pe loc. Un an mai târziu, s-a constatat că politicianul ucrainean a fost ucis cu patru lovituri de box din alamă în regiunea occipitală a capului, iar șoferul a fost ucis în același mod.

Încercarea Moscovei de a semna un nou tratat sovietic cu republicile a fost imediat respinsă de republicile baltice, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Republica Moldova. Conducerea Partidului Comunist Ucrainean a avut o atitudine de așteptare.

După lovitura de stat de la Moscova din 19 august și eșecul Comitetului de Stat pentru Urgență, pe 24 august 1991, Rada Supremă Ucraineană a adoptat Legea privind Declarația de Independență a Ucrainei.

„Ucraina poate fi mândră că este statul care a distrus Uniunea Sovietică”, este declarația primului președinte al Ucrainei independente, Leonid Kravciuk. Chiar dacă provenea din fostul Partid Comunist al Uniunii Sovietice, a reușit să ia o decizie istorică pentru Ucraina: a obținut independența. *Totuși, dacă Ciornovil ar fi fost ales în locul lui Kravciuk, istoria putea să fie alta. Leonid Kucima a început să oscileze, dar în perioada lui s-au demarat primele discuții despre NATO, chiar dacă atunci populația nu a sprijinit deloc această idee* [subl. ns.]. Deși atunci societatea ucraineană – și niciodată până acum – nu era atât de unită, era nevoie să trecem prin toate aceste perioade pentru a obține ce avem acum. În timpul războiului, niciun

Case ale locuitorilor din Irpin, după bombardamentele armatei rusești.

politician din vechea elită nu ar fi reușit să gestioneze comunicarea publică la fel cum o face Zelenski, pur și simplu pentru că acea elită s-a obișnuit în anii 1990 să balanseze între Est și Vest și a stabilit această tradiție a oscilării. În 2019, având teritorii anexate de Federația Rusă (Crimeea), un conflict fierbinte în Donbass, a alege un actor în poziția cea mai înaltă în țară părea a fi un act de sinucidere. S-a dovedit însă că această decizie irațională ne-a adus perspective pozitive.

Crezi că perioada de după obținerea independenței a fost tulbură din cauza confuziei oamenilor? A fost o chestiune de identitate întârziată? De lipsă a dezbaterii în societate? Țările baltice nu au trecut prin aceste probleme. Cred că Ucraina și Republica Moldova au pierdut mulți ani pentru a ajunge unde ar fi putut să ajungă mai repede începând cu anii 1990. Ar fi interesant de văzut cum percepi Memorandumul de la Budapesta. Cum este văzut acest Memorandum în Ucraina, din moment ce, conform acestuia, Federația Rusă era un garant al independenței și suveranității Ucrainei? Acum, Rusia susține că nu mai găsește originalul acordului. Ucrainenii au crezut vreodată în această iluzie, cum că Federația Rusă poate fi un garant serios pentru Ucraina?

Cred că da. Au fost multe discuții despre Memorandumul de la Budapesta înainte de 24 februarie. Acum problema principală este că noile garanții de securitate au un mecanism real de descurajare și răspuns la agresiune. Încă de la început, în 1994, s-a semnat Memorandumul de la Budapesta pentru a lua armele nucleare din Ucraina. De aceea nu a funcționat și nu va funcționa niciodată, pentru că adevăratul său scop nu era să acorde garanții de securitate pentru Ucraina. Cred că la începutul anilor 1990, în primii ani de independență, Ucraina nu avea altă cale.

După prăbușirea regimului sovietic, Ucraina a moștenit al treilea arsenal nuclear ca mărime din lume. Toate munițiile nucleare tactice au fost mutate în fabrici rusești.

După bombardamente, la Irpin.

De fapt, așa cum arată istoria, nimeni niciodată nu credea în ce spunea Rusia. Părinții mamei mele erau, să zicem, prosovietici, în timp ce părinții tatălui meu au fost deportați. Am simțit cum existau dispute între cele două tabere. Ideologizarea prosovietică, prezentă în familia mea, nu mi-a dat niciun răspuns la nicio întrebare despre cine suntem, care sunt valorile noastre și, în general, la orice este legat de înțelegerea vieții noastre în mod critic, cu posibilitatea de a dori ceva, de a visa la ceva. Părinții tatălui meu au fost deportați în Siberia, au stat în închisoare timp de un deceniu, fără a putea să se întoarcă în Ucraina pe o perioadă de 10 ani după detenție. Au fost deportați în orașul Vorkuta, acolo s-a născut tatăl meu. Asta s-a întâmplat în secolul trecut, tatăl meu s-a născut în 1954.

Bază militară rusă, creată după declanșarea invaziei pe scară largă, lângă satul Luhovici, în apropiere de granița cu Belarus.

Zonă rezidențială lângă Borodianka.

Relatez această istorie pentru a arăta că în toți acești ani au existat două societăți ucrainene, o parte pentru care oricând crimele împotriva lor puteau să se repete și cei care nu au vrut să știe nimic despre realitatea înconjurătoare. Unii care au regretat prețurile mici din Uniunea Sovietică, respectiv alții care au fost trimiși în lagăre de muncă exact pentru ca să existe astfel de prețuri mici. La fel s-a întâmplat și cu Memorandumul de la Budapesta. Unii știam dintotdeauna că, mai devreme sau mai târziu, Federația Rusă va încerca să invadeze Ucraina, știam că șantajul economic și energetic sunt instrumentele agresiunii, în vreme ce alții au continuat să-i considere pe ruși „popor frate”.

Potrivit datelor din iulie 2022, de la începutul invaziei pe scară largă, Federația Rusă a deportat 1 200 000 de ucraineni pe teritoriul său, inclusiv 240 000 de copii.

Este frapant cum istoria se repetă, deoarece în România am trăit, la rândul nostru, acest experiment. Construcția în care ne aflăm, Biblioteca Centrală Universitară, este o clădire istorică, vizavi se afla Palatul Regal, iar în noiembrie 1945 aici, în această piață, oamenii au protestat împotriva guvernului Petru Groza, impus de sovietici. Manifestația a fost reprimată sângeros. Noi știm foarte bine ce s-a întâmplat, avem această amintire tragică a perioadei respective.

Când în România au fost difuzate imagini din Ucraina care arătau cum rușii furau lucruri de primă necesitate din gospodării, s-a trezit o amintire foarte profundă în multe familii care au trăit această experiență în anii 1950. Iar aceasta explică pe undeva și simpatia românilor față de Ucraina. În august 1944, fratele bunicului meu se afla în Moldova, pe linia frontului. România era în război împotriva URSS. La 23 august 1944, România a decis întoarcerea armelor. În acel moment, Uniunea Sovietică a decis să îi aresteze pe toți membrii Armatei Române aflați pe linia frontului,

ДЕЛЕНИЕ НКВД СССР ПО ДЕЛАМ О ВОЕННОПЛЕННЫХ И ИНТЕРНИРОВАННЫХ

дело № 3984 Лагерь № 217-2 Дата прибытия в лагерь
8 « Сентембер » 1944 г.

ОПРОСНЫЙ ЛИСТ

Фамилия	<u>Попеску</u>
Имя	<u>Николай</u>
Отчество	<u>Григорьевич</u>
Год рождения	<u>1913 г.</u>
Место рождения	<u>с. Богданово г. Билеоричи</u>
Адрес до призыва (последнее место жительства перед призывом в армию)	<u>То же место рож.</u>
Национальность	<u>Румын</u>
Родной язык	<u>Румынский</u>
Какими еще языками владеет	<u>Нет</u>
Родство или гражданство	<u>Румынское</u>
Партийность	<u>Б/п.</u>
Вероисповедание (религия)	<u>Православие</u>
Образование: а) общее б) специальное в) военное	<u>7 классов гимназии</u>
Профессия и специальность до службы в армии	<u>с/хоз.</u>
Стаж работы по специальности	<u>Нет.</u>
В какой армии противника состоял	<u>Румынская</u>
Призван в армию по мобилизации или поступил добровольно	<u>Кровотей</u>
Когда призван (или поступил в армию)	<u>Апрель 1935 г.</u>
Род войск	<u>Артиллерия</u>
В какой (последней перед пленением) части служил	<u>1 арт. полк. полк.</u>
Матрикулярный номер	<u>Незнает.</u>
Чин или звание	<u>Старшина (артиллерия)</u>

Dosarul lui Nicolae Popescu, fratele bunicului lui Radu Carp, arestat pe 23 august 1944 de armata sovietică pe linia frontului și trimis în prizonierat în URSS, la minele din Donbass, în Ucraina.

Sursa: Arhivele Militare Ruse

41	Подпись военнопленного и дата заполнения опросного листа <i>18 янвора 1945г.</i>
<p><u>СЛОВЕСНЫЙ ПОРТРЕТ:</u> Рост _____ телосложение <i>Полнотелый</i></p> <p>цвет волос _____ глаза _____</p> <p>нос _____ лицо _____</p>	
<p><u>ОСОБЫЕ ПРИМЕТЫ:</u></p> <p>_____</p> <p>_____</p>	
<p>Должность, звание и фамилия сотрудника, заполнявшего опросный лист _____</p> <p><i>Делег. орг. Ст. Л-м. Бабров</i></p>	
<p>Отметки о движении _____</p> <p><i>Иванов на работу в г. Уфа 29/9/45</i></p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>	

93
 НКВД СССР ПО Д
 4248
 О
 рождения
 рождения
 до призыва
 нательство
 (ию)
 национальност
 кой язык
 какими еще
 нство
 Партинос
 Вероспе
 Образ
 а) об
 б) с
 в))
 4 Про
 с
 Б Ст
 16
 17

Семейное и имущественное положение военнопленного	служил в армии
Проживал ли в Советском Союзе (где, когда и чем занимался)	Нет
Кто из родственников и знакомых проживает в СССР (их фамилии, имена, отчества, возраст, место работы, род занятий, место жительства)	Нет
Был ли под судом или следствием, когда, где, кем и за что осужден, где отбывал наказание	Нет
В каких других государствах бывал, с какого и по какое время, чем занимался	Нет
Перечислить подробно всю практическую деятельность до призыва в армию	С 1920г. по 1935г с/хоз. С. 1935г. по 1944г. Кадр. служба С. 1944г. начал в. прест.

24	Какие имеет награды	За правду.
25	Взят в плен или сдался добровольно	Взят в плен.
26	Когда взят (или сдался) в плен	24 августа 1944.
27	Где взят в плен	с. Броду Бакев.
28	Семейное положение (холост или женат)	Холост
29	Фамилия, имя и отчество жены и детей, их возраст, род занятий и точный адрес местожительства	Жена: Гурлеску Катина 21 лет дети: Мелиха Никол. — с. Чаку г. Ялпашига.
30	Тоже отца и матери	Отец: Гюнасеш Марин — 60 лет Мать: Душтра Еврем — 57 лет с. Бугдантевиреки г. Тисмес
31	Тоже братьев и сестер	Братья: 21 Иван Гюнасеш — 40 лет — " 21 Митя — " — 36 лет — " Гюнасеш — " — 29 лет — " Кристиантеш — " — 24 лет — " Марин — " — 22 лет Сестры: Дана — " — 38 лет — " Марие — " — 34 лет — " Елена — " — 20 лет
32	Сословное положение отца	Христианин
33	Социальное положение отца	Христианин
34	Имущественное положение отца	Земля: 7 гек. 1900

sute de mii de oameni, și i-a dus în minele din Donbass. Fratele bunicului meu s-a întors abia în anii 1950, după moartea lui Stalin. Când a intrat pe ușă, s-a îngrozit de câte mărturii ale perioadei interbelice se aflau încă în casă, a încărcat medalii și cărți într-un sac și l-a aruncat pe furiș în Dâmbovița, spunându-i bunicului meu că orice om nevinovat poate ajunge să fie închis sau deportat în URSS. Sute de mii de familii la noi au trecut prin această experiență tragică. Istoria se repetă astăzi.

Te întreb cum au fost văzute Republica Moldova și România în toți acești ani în Ucraina, înainte de izbucnirea conflictului generat de către Federația Rusă? A existat o evoluție a percepției sau a fost o percepție constantă? Crezi că a existat o evoluție sau, la 24 februarie, Ucraina era la fel de izolată față de vecinii săi ca în anii 1990?

Percepția ucrainenilor față de vecini s-a schimbat brusc după Revoluția din 2014. Este o întrebare complexă. Când Ianukovici a fugit din Ucraina, s-a schimbat foarte mult această percepție, a început inclusiv o schimbare în relațiile cu statele vecine. Regimul agreat de Moscova nu a mai existat și atunci nici Moscova nu a mai influențat negativ raportarea Ucrainei la vecinii săi, așa cum o făcea până în 2014. Însă atunci a fost doar începutul.

Este adevărat și că Ianukovici a fost sprijinit de o mare parte a ucrainenilor. Nimănui nu i-au plăcut sărăcia, corupția și controlul exercitat asupra statului de afacerile lui personale. Ianukovici, împreună cu apropiații lui, a încercat impunerea unui sistem prin care puterea să revină unei așa-numite elite, la fel ca în Federația Rusă. Consider că a procedat la fel ca bolșevicii, iar această formulă nu prea funcționează în societatea ucraineană și nu a funcționat nici chiar atunci când existau mulți susținători ai acestui mod de acțiune. Dimpotrivă, pentru ruși, continuarea tradiției bolșevice este ceva natural și reflectă rădăcinile pe care se bazează societatea rusă. Este percepția mea personală, bazată pe experiență.

Referitor la perceperea României și Republicii Moldova, cred că putem vorbi de câteva etape. Înainte, în timpul lui Ianukovici, perioada după Revoluția Demnității și perioada de după alegerea lui Zelenski, iar în prezent, perioada actuală. După prăbușirea Uniunii Sovietice, politica ucraineană era aliniată

Vehicul militar rus distrus pe șoseaua dinspre Belarus spre Kiev.